

DEVLET TERÖRİZMİ BAĞLAMINDA TARİHSEL VAKALARIN İÇ VE DIŞ ETKİLERİNİN ANALİZİ: BM GÜVENLİK KONSEYİ ÜYELERİ ÖRNEĞİ

Muhammed Ali YETGİN
Karabük Üniversitesi, Türkiye
m.ali.yetgin@karabuk.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-8120-4704>

Mithat BAŞTUĞ
Karabük Üniversitesi, Türkiye
mithatbstg@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7738-5568>

<i>Atf</i>	YETGİN, M. A.; BAŞTUĞ, M. (2021). DEVLET TERÖRİZMİ BAĞLAMINDA TARİHSEL VAKALARIN İÇ VE DIŞ ETKİLERİNİN ANALİZİ: BM GÜVENLİK KONSEYİ ÜYELERİ ÖRNEĞİ. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(4), 955-980.
------------	--

ÖZ

Günümüzde terör, ulus devletlerin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan şekillenmesinde etkili bir parametre olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişten günümüze uluslararası sistemde başat aktör olan devletler, terörü kendi iç ve dış politikalarının şekillenmesinde kullanmakta, gelişen kitle iletişim araçlarının yönlendirilmesi ile halka karşı korku ve panik oluşturabilmektedirler. Küresel sistemde etkili olan ulus devletlerin, terörle mücadeleden devlet terörizmine geçiş yaptıkları, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların bu bağlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu durum devletleri acımasız bir terör örgütüne çevirmektedir. Hükümetler tarafından doğrudan yürütülen, teşvik ve finanse edilen terör eylemleri olarak tanımlanan devlet terörizmi, bir devletin hükümetinin kendi halkına karşı gerçekleştirdiği veya uluslararası terörizmi desteklemek amacıyla yaptığı terörizmdir. Devlet terörü, silahlı bir çatışma dışında bireylere ya da gruplara karşı siyasi, ideolojik veya dini olarak ilham alan şiddet eylemlerini içermesi bakımından devlet dışı terörizme benzemektedir. Devlet terörü ile devlet dışı terör arasındaki temel fark, şiddeti, bizzat devletin ajanlarının yürütmesidir.

Geliş tarihi: 11.06.2021 – Kabul tarihi: 04.08.2021, DOI: 10.17932/IAU.IAUSBD.2021.021/iausbd_v13i4004
Araştırma Makalesi - Bu makale iThenticate programıyla kontrol edilmiştir.
Copyright © İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

Bu çalışmanın amacı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesi Amerika Birleşik Devletleri, Çin Halk Cumhuriyeti, İngiltere, Fransa ve Rusya bağlamında devlet terörü kavramının incelenmesi ve kavramın vaka analizleri ile ortaya çıkarılmasıdır. Çalışmada ele alınan devletler nezdinde tarihsel olarak devlet terörü olarak nitelendirdiğimiz vakaların dünü, bugünü ve yarını ele alınmıştır. Bu çalışmadaki araştırmalar, tematik içerik analiz yöntemi ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Terör, Devlet Terörü, Terörizm.*

ANALYSIS OF INTERNAL AND EXTERNAL EFFECTS OF HISTORICAL CASES IN THE CONTEXT OF STATE TERRORISM: CASE OF UN SECURITY COUNCIL MEMBERS

ABSTRACT

Today, terrorism emerges as an effective parameter politically, socially, economically and culturally in shaping nation states. From past to present, states, which are the main actors in the international system, have used terrorism in shaping their domestic and foreign policies. The public is guided by fear and panic with the mass media developed by terrorism. Nation-states, which are influential in the global system, have switched from fighting terrorism to state terrorism, and organs such as the United Nations have been used for this transition. This situation turns states into ruthless terrorist organizations. State terrorism has been defined as acts of terrorism by governments, or terrorism carried out or promoted and financed directly by an established state government. State terrorism is similar to non-state terrorism in that it includes politically or ideologically or religiously inspired acts of violence against individuals or groups. The main difference is that agents of the state carry out violence. The aim of this study is to examine the concept of state terrorism in the context of the United States of America, People's Republic of China, England, France and Russia and to reveal the concept with case studies. The past, present and future of the cases, which we have historically described as state terrorism, have been discussed in the study. The research in this study was examined with thematic content analysis method.

Keywords: *Terror, State Terror, Terrorism.*

GİRİŞ

Uluslararası ilişkiler disiplininin ruhunda egemen güç olma ve güç dengesi içerisinde baskın olma ideali her zaman olmuştur. Modern anlamda ulus devletleri ortaya çıkaran 1648 Westphalia Antlaşması neticesinde, modern ulus devletlerin oluşmaya başlaması ile güç dengesinin ve dünya barışının temelleri atılmıştır. Dünya barışının korunması için çeşitli önlemler ve koalisyonlar (İspanya Veraset Savaşlarında Avrupalı devletlerin birlik olması, 1815 Viyana Kongresi, Milletler Cemiyeti ve Birleşmiş Milletler'in kurulması) ortaya çıkmıştır. Dönemin şartlarına göre oluşturulan bu sistemler, o dönem için etkin iken kimisi zamanın şartlarına uyamamış kimisi ise ölü doğmuştur. II. Dünya Savaşından sonra uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanımının yasaklanması öngörülmüş, San Francisco Konferansından yaklaşık 4 ay sonra 24 Ekim 1945'te Çin, Fransa, Sovyetler Birliği, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri öncülüğünde 50 ülkenin imzası ile Birleşmiş Milletler kurulmuştur (United Nations, 2021). Dünya barışı ve güvenliği için Birleşmiş Milletler bünyesinde Güvenlik Konseyi oluşturulmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında terör ile mücadele konuları uluslararası ilişkilerde yoğun gündem teşkil etmeye başlamıştır. Birçok ülke ve bölgede terör faaliyetleri baş göstermiştir. 11 Eylül'de Amerika Birleşik Devletleri New York kentinde, ikiz kulelere çarpan uçaklar ile literatürde devlet terörü kavramı tartışılmaya başlanmıştır.

Devlet terörü, terörizm çalışmaları alanında tartışmalı bir konudur. Bilim insanlarının bazıları, terörizm kavramının yalnızca devlet dışı aktörlerin davranışlarına uygulanması gerektiğini savunurken, bazıları da devlet, şiddet ve tehditlerinin amacının korkuya körüklemek ve daha geniş kitlelerin davranışını etkilemek olduğunu, bu bağlamda belirli hükümet politikalarının terörizm olarak anlaşılabilirliğini iddia etmektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyesi ülkelerin, tarihsel vakaların incelenmesi ile devlet terörünü uyguladıkları görülmekte, dünya barış ve güvenliğinin sadece bu ülkelerin insafına bırakılmış olmasının uluslararası ilişkiler açısından önemli bir sorun olduğu anlaşılmaktadır. Birleşmiş Milletler "Sağlıklı bir gezegende barış, haysiyet ve eşitlik" sloganıyla faaliyetlerine devam ederken, dünyadaki çatışmalarda barışa giden süreçte bu beş devletin faaliyetleri ve çıkarları nedeniyle istenilen dünya barışı maalesef tesis edilememektedir. Bu devletlerin çeşitli vakaları incelendiğinde, kendi çıkar ve menfaatleri doğrultusunda güven, huzur ve istikrarı devlet terörizminin resmi olarak meşrulaştırılmasında kullandıkları görülmektedir.

Richard Falk, Westphalia dönemi ile barış ve güvenliğin ulus devletlerde tesis edilmesi amacının günümüzde aynı seviyede olup olmadığının bilinmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir (Falk, 2015: 98). II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan sistemler, temelde dünya barışını tesis etmek amacıyla yapılırsa da bir noktadan sonra ulus devletlerin çıkarları için bir araç olarak kullanılmasına neden

olmuştur. Ulus devletler, çıkarları için terörü kullandıkları gibi devlet terörünü de aktif olarak kullanmaktadırlar. Tarihsel olarak devlet terörü sürekli gerçekleşmiş ve gerçekleşmeye devam etmektedir. Devlet terörü, uluslararası barışı ve istikrarı tehlikeye attığı gibi ilgili ülkelerin vatandaşlarını da sosyolojik açıdan etkilemekte ve şekillenmesine neden olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, devlet terörüne dair yaklaşımların ele alınması ve ele alınan ülkeler nezdinde vakaların incelenmesidir. Devlet terörünün son yıllarda bilimsel çalışmalara konu olması, literatürde Brezilya, El Salvador, Şili, Zimbabve, Arjantin vb. gibi Afrika ve Latin Amerika başta olmak üzere gelişmemiş ya da gelişmekte olan devletler açısından devlet terörünün yoğun bir şekilde çalışılmış olması, gelişmiş devletlerin devlet terörü kapsamında incelenmesine az sayıda rastlanılmasından dolayı bu çalışmanın bilime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

TERÖR VE TERÖRİZM

Terör kelimesi, Fransız Devrimi sırasında ortaya çıkan, devrimcilerin iç düşmanlara karşı doğrudan veya dolaylı ortaya koydukları eylemler için kullanılmıştır (Küçükcan, 2010: 35). Etimolojik olarak Latince ‘terrere’ kelimesinden gelen terör, korkutmak, ürkütmek veya sindirmek anlamına gelmektedir (Saraçlı, 2007:1051). Terörle Mücadele Kanunu’na göre terörün tanımı ise; baskı, cebir, şiddet veya yıldırma yoluyla yapılan; cumhuriyetin siyasi, sosyal ve ekonomik yapısını değiştirmeye yönelik yapılan eylemler olarak tanımlanmıştır (TMK, 1999: Madde 1). Terörizm ise savaş ya da diplomasiyle elde edilemeyen sonuçları elde etmek, bunu gerçekleştirirken şiddet ve şiddet tehditlerini araç olarak kullanan; insanlar üzerinde büyük etkiler bırakan ve panik yaratan eylemlere denilmektedir. Bu tanımlamalar doğrultusunda terörizm, insanların siyasi tercihlerini etkilemek ve değiştirmek için yapıldığı ve genellikle siyasi mesajlar ve hedefleri içermektedir.

Terör ve terörizm, hayatımızın her alanında büyük etkiler ve acılar bırakan bir kavram olmuştur. İnsanlık tarihi ile başlayan terör, insanlığın değişmesiyle birlikte kavramı, kullandığı araçları ve yöntemleri de değiştirmiştir. Terör ve terörizm kavramları değiştiği gibi devletlerin de teröre yaklaşımı değişmiştir. Uzun yıllar boyunca devletler ve devlet dışı aktörler korku ve endişeyi bir araç olarak halkın ya da kurumların üzerinde bir koz olarak kullanmışlardır (Mannık, 2009: 157). David Rapoport’un düşüncelerinden hareketle terörizmin dalgalarına bakacak olursak, 1991’de başlayan ve halen devam eden dördüncü dalganın içerisinde olduğumuz söylenebilir (Mannık, 2009: 157). Rapoport, terörün dalgalarını oluştururken farklı parametreleri kullanarak bu tipolojiyi hazırlamıştır. Jeffrey Kaplan’a göre, Rapoport’un dalga teorisine istinaden, terörizmin her bir dalgasının hızlandırıcı bir olayı, özel taktikleri olduğu belirtilmiştir (Kaplan, 2016: 4). Dördüncü dalganın da hızlandırıcı olayı, 1979 yılında gerçekleşen İran İslam Devriminin gerçekleşmesi olmuş ve dini motifli terörün ortaya çıkmasına ve eylemlerin artmasına sebebiyet vermiş ve 11 Eylül

saldırısına giden süreci tetiklemiştir. Bugün oluşturulmuş olan İslamofobi ile yazılı ve görsel medyanın da etkisiyle birlikte Müslümanlar, terörist ve terör eylemleri gerçekleştiren kişiler olarak anılmakta ve görülmektedir. Devlet terörünün önemli yaklaşımlarından birisi, hedef alınan dini ya da etnik unsurların ötekileştirilmesi, baskı ve şiddet ile kontrol altına alınmasıdır. 11 Eylül sürecinde, El Kaide dini kullanan ve esasında İslam ile ilgisi olmayan dini motifli bir terör örgütü iken, ABD'nin terörle mücadele adı altında El-Kaide ile mücadelesi kapsamında Afganistan ve Irak'ta sivil katliamlara yol açması, İslam'ın kötü bir algı ile medya aracılığıyla dünyaya servis edilmesi, devlet terörünün hem askeri hem de psikolojik harp boyutunu ön plana koymaktadır. Devlet terörünün önemli yaklaşımlarından birisi de terör örgütlerine karşın bizzat verilen desteklerdir. Afganistan, Irak ve Suriye'nin jeostratejik ve jeopolitik önemleri nedeni ile, ABD'nin bu bölgelerin şekillenmesinde El-Kaide ve İŞİD örgütlerine zaman zaman destek verdikleri iddiaları bulunmaktadır. ABD eski Başkanlarından Donald Trump'ın resmi bir kamuoyu demecinde İŞİD terör örgütünü kendisinden bir önceki Başkan Obama'nın kurduğunu belirtmesi (BBC, 2016), uluslararası kamuoyunda birçok tartışma ve araştırmayı beraberinde getirmiştir.

Dinin kullanılarak devlet terörü olarak sonuçlanmasında tarihsel bazı örnekler bulunmaktadır. Filistin'in Romalılar tarafından işgali sırasında Kudüs'te aktif olarak suikastlar düzenleyen Yahudi topluluğu 'Zeolot'lar, yine Filistin'in İngilizler tarafından işgali sırasında İngiliz askerlerine karşı terör eylemi gerçekleştiren Yahudi 'İrgun' ve 'Stern Gang' grubu örnek gösterilebilmektedir (İmıl, 2020:149). Hıristiyanlar içerisinde çıkan Hıristiyan Kimliği Hareketi, Tanrının Direniş Ordusu, Tanrının Ordusu ve On Emrin Restorasyonu Hareketi gibi terör örgütleri vardır (İmıl, 2020: 156). Hindistan içerisinde çıkan ve Hindistan nüfusunun %1,9'unu oluşturan Sih'ler (Bucak, 2015: 233), ayrılıkçı hareketlerde bulunmuşlardır (Şahin ve Kula, 2015: 261). Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) karşı 1990 sonrası gerçekleştirilen saldırılarda dinin kullanımı çok etkili olmuştur. Bu yolda, 7 Ağustos 1998 yılında ABD'nin Kenya ve Tanzanya büyükelçiliklerine gerçekleştirilen bombalı saldırı (Kedikli, 2013: 172), Aden körfezine yakıt almak için yanan USS Cole destroyerine yapılan bombalı intihar saldırısı (Hürriyet 2000) ve 11 Eylül saldırısıyla birlikte ABD, din temelli teröre karşı savaş ilan etmiştir (Rapoport, 2002: 8). Batılı devletlerin Ortadoğu haritasını yeniden çizmeleri, BM tarafından 1948 yılında İsrail devletinin kurulması ve İsrail'e ABD'nin verdiği maddi ve manevi destekler, ABD'ye karşı tepki ve öfkeleri artırmıştır (Hook and Spanier, 2014: 270). Terör ve terörizm, bu kadar etkili ve sarsıcı eylemlere sebebiyet vermesi ile sadece siyaset bilimcilerin ya da uluslararası ilişkiler uzmanlarının alanına girmekle kalmamıştır (Korolev, 2008: 1). Sosyolojiye, kriminologlara, tıp alanında ise özellikle nörologların çalışma alanına girmiş, gelişim ve kişilik psikolojisi ve psikofizyoloji alanlarına da etkileri üzerine çalışmalar yapılmıştır (Korolev, 2008: 2).

DEVLET TERÖRÜ

Bu çalışmanın ana araştırma sorusu, devlet dışı aktörler değil, devletin terörize eylemlerini incelemek olmuştur. Terörizm kelimesinin doğru tanımı konusunda ne akademik ne de uluslararası bir hukuki fikir birliği bulunmaktadır (Williamson, 2009; Schmid, 2011). Bazı görüşler, hükümetlerin gerçekleştirdiği saldırgan eylemlerinin "terörizm" olarak etiketlenebileceğini belirtmektedir (Nairn, 2005). Terörle ilgili mevcut araştırmalar, devlet dışı aktörlerin davranışlarına odaklanmaktadır. Devlet terörü, bir devletin başka bir devlete veya kendi vatandaşlarına karşı yürüttüğü terör eylemlerini ifade etmektedir. Gizli ajanlar tarafından muharip olmayan hedeflere karşı sürdürülen, önceden tasarlanmış, politik olarak motive edilmiş şiddet olarak ifade edilmiştir (Pillar, 2001). Bir hükümetin usulüne uygun üniformalı veya diğer tanımlanabilir silahlı kuvvetleri veya devlet güvenliği tarafından yapılan bir saldırının terörizm olmadığı ima edilmektedir (Falk, 2002: 11). Bu görüşler, devlet terörü olarak tanımlama için saldırı ve eylem planlarının gizli ajanlar tarafından yapılması koşuluna dayanmaktadır. Devlet terörünün icra edilmesinde gizli ajanların eylem ve saldırı planlarının yanında, üniformalı birliklerin de kullanılabilmesi bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Devlet Terörü Ekseninde Değerlendirilmesi

1941 yılında Japon İmparatorluğu Deniz Kuvvetleri'nin Hawaii adalarının Oahu adasında bulunan Pasifik Filosu ve Pearl Harbor askerî üslerine sürpriz şekilde gerçekleştirdiği Pearl Harbor saldırısı, ABD'nin güvenlik algılarını tamamen yeniden düşünmelerine sebep olan önemli bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Pearl Harbor saldırısıyla büyük bir şok geçiren ABD yönetimi ve halkında savaş söylemi şiddetlenmiş ve kitle imha araçlarına ve atom bombası kullanmaya kadar gidilmiştir (White, 2004: 305). ABD yönetimi, gücünün üstünlüğünü kanıtlamak için orantısız bir şekilde gücünü göstermiştir. ABD'nin özellikle Japonya'daki sivilleri orantısız güç kullanarak atom bombası ile imha etmesi, ABD'nin Devlet Terörü uyguladığı önemli bir örnek olarak tarihte yerini almıştır.

Güvenlik algılarının değişmesine neden olan ikinci kırılma ise 11 Eylül saldırısıyla gerçekleşmiştir. 11 Eylül 2001 yılında terör örgütü El-Kaide'nin koordineli şekilde New York'taki ikiz kulelere gerçekleştirdiği iki saldırı, Virginia'daki Pentagon kompleksine ve Washington DC hedeflenirken uçuş ekibinin müdahalesiyle Pennsylvania'da kırsal bir araziye düşen bir uçak saldırısını kapsamaktadır (Özpek, 2012: 186). Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla iki kutuplu sistem bitmiş ve ABD için tehdit eksikliği sorunu ortaya çıkmıştır (Buzan, 2015: 332). Oluşan tehdit eksikliği öncelikle ABD'nin dış politikasında temel amaç olan küresel konumunun sarsılmasına neden olacağından dolayı ABD tarafından endişeye neden olmuştur (Blakeley, 2007: 231). 11 Eylül saldırısından sonra ABD, büyük bir sarsıntı

geçirmiş ve güvenlik algıları altüst olmuştur. ABD yönetimi, 11 Eylül'den sonra terörle mücadele kampanyası başlatmış ve bu kampanya iç ve dış olarak ikiye ayrılarak tasarlanmıştır. İlk olarak, devletin savunma refleksi olarak dış açılım yapılmış, diğer ulus devletlere duyurulmuş ve dönemin ABD başkanı olan George W. Bush, teröre karşı büyük savaş ilan ettiğini duyurmuştur (Falk, 2015: 91). Saldırıdan hemen sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 12 Eylül 2001'de toplanmış, 1368 sayılı kararı almış ve meşru müdafaaaya atıfta bulunarak her türlü terörizmle mücadele etmek için gerekli tüm tedbirleri almaya hazır olduklarını dile getirmiş ayrıca NATO ve Avrupa Birliği de Bush'un terörizmle mücadelesine olumlu cevap vermiştir (Örnek, 2012: 109). ABD, bu duruma ilişkin yeterli desteği ulus devletler nezdinde almıştır. Bush yönetimi, ABD'yi terör ile mücadelede desteklemeyecek olan devletlerin terörist olarak kategorize edileceğini deklare etmiş ve gözdağı vermiştir (Örnek, 2012: 113).

ABD yönetimi, 11 Eylül saldırısından sonra terör ve terörizm kelimelerinin hem iç politikasında hem de dış politikasında revizyon geçirmesiyle farklı bir boyut kazandırmıştır. Revizyonizm kelimesi, bukalemun gibi bir kelimedir ve bu özelliğinden dolayı kimi zaman yanlış anlamalara neden olmuştur (Traverso, 2009: 97). Traverso, revizyonizm hareketini inkârcıların yanlış anlaması sonucu tarihte Yahudi katliamına neden olduğuna değinmiş ve inkârcıların bu katliama kök kazımacı dediklerini aktarmıştır (Traverso, 2009: 97). ABD yönetimi de 11 Eylül sonrasında hem iç hem de dış politikasında inkârcıların benimsediği kök kazımacılığı terör için ve daha sonra ise terör kisvesi altında kendi çıkarları için hem iç hem de dış politikasında bir araç olarak kullanmaya devam etmiştir. İç politikasında öncelikle kamuoyunun terör ve terörizm kavramlarından derinden korkmalarını sağlamak ve tek çıkar yolun terörün kökünü kazımak olduğunu anlatmaları ve bu anlatımlarla birlikte ABD'nin gerçekleştireceği eylemlerin meşru yanının oluşturulması hedeflenmiştir. Öncelikli olarak bu savaşın haklılığının oluşturulması için bazı özel kelimelerin kullanılması gerekmektedir. 20 Eylül 2001'de dönemin ABD Başkanı Bush, televizyonda yaptığı açıklamada özgürlük ve demokrasilerinin saldırı altında olduğunu belirtmiş, insanların artık iki gruba ayırmış; bunların medeni olanlar ve medeni olmayanlar olarak sınıflandırmış, bütün teröristleri tek bir kategoride toplayarak ABD değerlerine saldıran ortak bir ideolojiye sahip olduklarını, özgürlükten nefret ettiklerini ve insanlardan nefret ettiklerini ilan etmiştir (Kwan, 2008: 654). Böyle bir sınıflamanın yapılması elbette ABD kamuoyunun da şekillenmesine neden olmuş ve bu şekillenme, Müslüman ve İslam karşıtlığı ile başlayarak ilerlemiş olup daha sonrasında gıda, kılık kıyafet tarzı, ülke profilleri ve hedef gösterilen ülke vatandaşlarına korku ve endişe ile bakarak, onları potansiyel bir terör örgütü üyesi olarak görmelerine neden olmuştur. ABD halkının bu korku ve endişe içerisinde bulunmasında yapılan eylemlerin etkisinin olduğu gibi yazılı ve görsel medyanın, akademisyenlerin, kurum ve kuruluşların görüşleri de etkili olmuştur. Yapılan yorumlara bakacak olursak Hıristiyan evangelist Franklin Graham'ın,

“İslam kötü ve kötü bir dindir” söylemi, televizyonlarda misyonerlik faaliyetlerinde bulunan televangelist Pat Robertson’un, “Müslümanlar Nazilerden daha kötüler” söylemi, ABD halkının kin ve nefretinin söylemlerle başlayarak fiili saldırılara doğru evrilmesine neden olmuştur (Kwan, 2008: 654).

11 Eylül’den sonra hem uluslararası toplum hem de ABD toplumunun gözü doğrudan Afganistan’a dolaylı yoldan ise Suudi Arabistan’ın da içerisinde olduğu Ortadoğu ülkelerine çevrilmiştir. Özellikle Afganistan’ın Orta Asya’da kilit ve merkezi konumda olması ve büyük devletlere komşu olması yukarıda kısaca değindiğimiz Rusya ve Çin’in de güvenlik kaygılarını derinden etkilemiştir. Dışarıdan ABD’ye gelen yolcular için özel önlemler alınmaya başlanmış özellikle de Ortadoğu ve Afganistan gibi ülkelerden gelen yolcular ekstra bir güvenlik protokolüyle karşılanmıştır. Bu güvenlik önlemlerinin alınmasında elbette gerçekleşmiş olan terör saldırısından hariç ABD halkının 2. Dünya Savaşı’ndan beri içine düşmüş olduğu dehşetin izlerini unutturmak yatmaktadır. Bu kararların alınmasında ve ABD’nin terörle mücadele kapsamında iç ve dış operasyonlar gerçekleştirmesini kolaylaştırmak ve bu operasyonlar sırasında oluşan insan hakları ve sivil insanların ölümünün de gereklilik olduğunu savunmasında medyanın ve akademisyenlerin çok büyük etkisi olmuştur.

Devletler, vatandaşlarını kendi ülkelerinde fiziksel olarak güvende tutmakla görevli olduğu gibi ruhsal olarak da güvende tutmak zorundadır. ABD, 11 Eylül saldırılarıyla birlikte vatandaşlarını fiziki olarak terör saldırılarına karşı güvende tutamadığını acı şekilde yaşatırken, medyanın çarpışma anını ve patlamaları sürekli olarak aktarması vatandaşların ruhsal olarak da büyük bir deformasyona ve güvensizlik içerisine girmesine neden olmuştur. Bu olumsuz rüzgâr, gazete ve şirketlerin önceliklerinin ve Hollywood filmlerinin senaryolarının değişmesine yol açmıştır (Rosen, 2002: 29). 11 Eylül sonrası takip eden günlerde yazılı ve görsel basında, Amerikan ulusunu varoluşunu vurgulamak ve halkın kültürel hafızalarından görüntülerin silinmemesi için görüntüler sürekli kullanılmaya devam edilmiştir (Rosen, 2002: 30). Medya, ajansların verdikleri haberleri sunan bir yapı olmakla birlikte tek başlarına bir gücü temsil edememektedirler (Yalçınkaya, 2015: 132). Uluslararası alanda yapılan haberler ajanslardan çıkmakta ve bu haberlerin yüzde seksen gibi büyük bir kısmı üç büyük ajans olan ve sırasıyla Amerikan menşeli Associated Press, İngiliz menşeli Reuters ve Fransız menşeli Agance France Press’ten oluşmaktadır (Yalçınkaya, 2015: 133). Bu ajansların sadece üç devletin tekelinde olması medyanın çok kolay bir şekilde manipüle edilmesine neden olabilmektedir. 11 Eylül saldırısı sonucunda ajansların dünya medyasına geçtiği haberlerle doğrudan terör örgütleri ve faaliyetleri anlatıldığı gibi dolaylı olarak İslam karşıtı söylemlere de yer verilmektedir. Özellikle medya, 11 Eylül’de yaralanan ve hayatını kaybeden insanların fotoğraflarını ve görüntülerini yayınlayarak kamuoyunda bir acı ve

kışkırtma oluşturmuştur (Fahmy, 2010: 702). Devletin kurum ve kuruluşları da İslam karşıtı söylemleri pekiştirmekte, halkı kin, öfke ve nefrete sürüklemektedir. ABD yönetiminin, terör ile mücadelede eylem ve operasyonlar sonucu ortaya çıkacak olan sivil insanların zarar görmesi ve insan haklarına uygun olmayan hâl ve hareketlerin meşruluğunu sağlamak adına propagandayı kalkan olarak kullandığı görülmektedir.

ABD, 11 Eylül'ün cezasını terör örgütü El Kaide'ye kesmek için Afganistan Savaşını başlatmıştır. Amerikan halkı, bu savaşın Amerikan halkının güvenliği için gerekli olduğu şeklinde ikna edilmiştir. Afganistan harekâtı, Amerikan dış politikasının ağırlık merkezinin Avrupa'dan Ortadoğu'ya doğru kaydırılmasıyla birlikte Amerikan dış politikasının yeni-muhafazakâr kampanyasına geçişteki en önemli basamağı ve abartılı giriş kısmını oluşturmuştur (Falk, 2015: 91). Devletin de desteği ile medyada “Amerika Savaşta” ve “Saldırı Altında Amerika” gibi mesajlar sürekli yayınlanarak vatanseverlik duyguları artırılmış, harekâta meşru bir zemin oluşturulması ile İslam'a karşı kara propagandalar da artmaya başlamıştır (Carey, 2002: 74). Ulus devletler, terörizmi ve terörü dış politikalarında lehlerine kullanabildikleri gibi toplumlarının ve politikalarının belirlenmesinde de lehlerine kullanmayı çok iyi bilmektedirler. Medyaların bu konudaki etkilerini gördüğümüz gibi farklı olarak dizi ve film sektörü de terör ve terörizme karşı toplumun şekillenmesi ve istenilen yöne evrilmesine yardımcı olan bir aktördür. 11 Eylül saldırılarından sonra siyaset için önemli bir alan olan Ortadoğu, artık sinema sektörü için de önemli bir nokta oluşturmuştur. 1980-2000 yılları arasında terör konulu filmler varlığını sürdürürken 11 Eylül'den sonra sinema sektöründe de köklü değişiklikler meydana gelmiş, komedi, dram, aksiyon veya korku film türlerinde terör, terörizm ve kara mizah Ortadoğu şakalarıyla toplumun Ortadoğu hakkında olumsuz bir algıya sürüklenmesine yardımcı olmuşlardır. 1940-80'lere kadar olan süreçte sinematik terörizm, genellikle Soğuk Savaş'ın etkilerini taşıırken, 1980'lerde artık Sovyet Rusya'nın dağılmaya doğru giden sürecinde sinematik terörizm de konu ve çalışma alanını Ortadoğu- Müslüman kavramları üzerinden şekillendirmeye başlamıştır (Boggs and Pollard, 2006: 338). 11 Eylül saldırılarından sonra Başkan Bush'un da üzerinde durduğu teröre karşı savaşın ilanını veren diğer bir unsur da sinema filmleri olmuş ve bu sayede teröre karşı verilen savaşta hem yerel hem de ulusal sonuçlarına odaklanarak kamuoyu hazırlığı içerisine girmişlerdir (Riegher, 2010: 41).

11 Eylül saldırılarından sonra Sovyetlerin yıkılmasıyla birlikte boşalan düşman koltuğuna yeni düşman olarak Müslüman terörist imajı konulmuş ve bununla birlikte İslam medeniyeti ve Müslüman dünyası bir tehdit olarak gösterilmeye başlanmıştır (Aydın ve Açıkmeşe, 2015: 125). Başkan Bush'un teröre karşı topyekûn savaş söylemleri, diplomat, politikacı ve senatörlerin Müslüman ve İslam karşıtı söylemleri, medyanın ve sinema sektörünün terör ve terörist

Müslüman temalı haberleri ve filmleri sayesinde Bush yönetimi, Amerikan halkının desteğini almış ve bu tarz zihin oyunlarıyla birlikte tehdit çok büyük olarak gösterilmiş ve Amerikan halkı taraf olarak kazanılmıştır (Falk, 2015: 92). ABD yönetimi, bu çatışmanın normal bir savaşa benzemediğini belirterek kamuoyunda korkuları yönlendirmiş ve terör tehdidini daha büyük göstermiştir. Bunu yapmasındaki amaç ise ABD ile özdeşleşmiş olan temel hak ve hürriyetleri askıya alacak otoriter gücü Müslümanlar üzerinde kötüye kullanmak için ABD vatanseverliğini kullanarak bir fırsat elde etmesidir (Falk, 2015: 93). ABD, bu gücü özellikle sözde “terörist” olarak ilan ettiği kişileri yakalayarak temel hak ve hürriyetlerinden yoksun bırakmış ve insan haklarına aykırı olarak işkence yapılmasına göz yummuş ve hatta işkence görüntülerinin ortaya çıkmasından sonra resmi görevlileri alenen savunarak, haklı olduğunu iddia ederek otoriter yapısını göstermiştir (Falk, 2015: 92). ABD yönetiminin stratejileri demokratik olmayan yöntemleri içerisinden aldığından dolayı amaç terörle savaşken farklı bir boyuta evrilerek terör olaylarının, nefretin ve ABD karşıtlığının artmasına neden olan insanlık suçu ve sivil ölümlerine neden olmaya başlamıştır. Bu durum, 11 Eylül’den sonra ABD’nin terör ile mücadeleyi istismar ederek devlet terörüne yönelmesini sağlamıştır. ABD, terörle mücadele kapsamında ilk olarak Afganistan için bu eylemleri gerçekleştirirse de daha sonrasında 2003 yılında Irak savaşında sözde terörle mücadele ve dünya barışı adı altında sistematik sivil ölümlerine ve terörist adıyla işkencelere ev sahipliği yapmıştır. Falk’ın tezi ilerleyen süreçlerde haklılığını kanıtlamış, bölgede ve başta Müslüman ülkelerde ABD için Amerikan karşıtlığına ve nefrete dönüşmüştür. 2003 yılında gerçekleşen Irak savaşıyla birlikte artık olayın terörü önleme faaliyetleri olmadığı anlaşılmış ve batı ile hem ABD hem de dünya kamuoyu ABD’nin politikalarından dolayı hoşnutsuzluğunu dile getirmeye başlamıştır (Fahmy, 2010: 696).

2003’te ABD’nin tutarsız bir şekilde başlattığı Irak harekâtı devlet teröründe önemli bir örnek olarak yer tutmaktadır. ABD, bu harekâta ileri teknoloji ile donatılmış askerlerini ve savaş araçlarını topyekûn Irak topraklarına sürüklemiştir. Irak ve Ortadoğu’ya barış getirme söylemleri ile Saddam Hüseyin’in kitle imha silahlarına sahip olması iddia edilmiştir (Antic, 2009: 90-91). ABD’nin bu tezinin arkasında ise Saddam Hüseyin’in ne kitlesel silahlara sahip olma isteği ne de diktatörlük rejimi bulunmaktadır, ABD için asıl gaye, Vietnam savaşında kaybettiği “dünyanın jandarması” unvanını yeniden tesis etmek olmuştur (Önder, 2020: 32-34). ABD, Orta Doğu’daki çıkarlarını korumak (özellikle petrol gelirleri) ve olası Saddam Hüseyin’in Orta Doğu’da güç dengesini kırmak için (Antic, 2009: 91), bütün gücü ile Bağdat’a “şok et ve şaşırt” stratejisiyle saldırmıştır (Falk, 2015: 96). ABD’nin Irak’a olan müdahalesine Batılı devletler de başta İngiltere olmak üzere katkı sağlamışlardır. Chomsky’in söylemine göre, batılı ülkeler kendi ülkelerinde halklarının yüzde 90’ının karşı çıkmasına rağmen bu desteği göstermiştir (Antic, 2009: 95). Bu

saldırıları sonucunda sadece savaşın ilk iki yılında doğrudan 17 ile 20 bin arasında Iraklı sivilin ölmesine neden olunmuştur (Hürriyet, 2005). ABD'nin Afganistan ve daha sonrasında Irak'ta başlattığı insanlık suçlarını engellemek için öncelikli olarak BM'nin maddelerine sığınmıştır. Afganistan'da BM'nin 51. maddesine dayanarak meşru müdafaa hakkını kullandığını belirtirken, Irak konusunda BM 39. maddesine sığınmış ve dünya barışının tehlikede olduğunu ve Saddam Hüseyin'in kitle imha silahlarına sahip olduğunu belirterek müdahalenin şart olduğunu ileri sürmüştür (Keskin, 2006: 53). Fakat müdahaleden sonra kitle imha silahlarını arayan silah denetçileri herhangi bir silah stoku bulamamıştır (Hook and Spanier, 2014: 308). Irak'a olan müdahalenin çıkış noktası demokrasi ve özgürlük söylemi olmasına rağmen müdahaleden sonra silahlanan Iraklılar, ABD tarafından oluşturulan koalisyona karşı bir savaş başlatarak yabancı güçlerle yapılan anlaşmaları engellemek istemiş ve bu durum, ABD'nin Irak'ta kontrolünü kaybetmesine neden olmakla birlikte ayrıca getirilmek istenilen demokrasinin hiçbir zaman gelemeyeceğini göstermiştir. 2003 Irak müdahalesinden sonra hem Orta Doğu'da hem de Irak'ta demokrasiye ve ABD'ye olan inanç tamamen kaybolmuş ve müdahale arkasında doğrudan ve dolaylı olarak milyonları etkileyerek bir insani krize neden olmuştur. Nitekim bu kriz halen devam etmektedir. ABD'nin bu orantısız güç müdahaleleri devlet terörü olarak arşivlerde yerini korumaktadır.

İngiltere'nin Devlet Terörü Ekseninde Değerlendirilmesi

11 Eylül saldırısı, uluslararası sistem içerisinde büyük bir değişimin ve terörle mücadele konusunda büyük değişimlerin sinyalini vermekle kalmamış, terörle mücadele kisvesi altında boyut değiştirerek devlet terörizmine doğru evrilmesine neden olduğu söylenebilir. Devlet destekli terörizm faaliyetleri bahsi geçen ülkelerle kalmamış, Batı ülkelerinin de bugünkü siyasetlerini, dini ve ideolojik yapılarını da etkilemiş ve değişmesine neden olmuştur. Öyle ki tarihsel sürece baktığımız zaman İngiltere'nin IRA (Irish Republican Army) ile mücadelesi buna net bir örnek olarak gösterilebilmektedir. Dolayısıyla, IRA'nın terör örgütü olmasından önce tarihsel gelişimine bakmak ve İngiltere'nin bu alanda gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlere değinmek gerekmektedir. İngiltere'nin tarihsel boyutta İrlandalılara uyguladığı şiddet, yıldırma ve saldırgan tutumları, devlet terörünü ortaya çıkarmış, bu baskılar neticesinde İrlanda Cumhuriyet Ordusu terör örgütü karşı bir refleks olarak oluşmuştur.

İngiltere ve İrlanda arasındaki İngiliz şiddetinin tarihsel bir geçmişi bulunmaktadır. İrlanda, 1167 yılından itibaren Normanların işgali ile yüzleşmiştir (Şöhret, 2013 :44). 1532 yılında İngiltere kralı VIII. Henry'nin Protestanlığı kabul etmesiyle sorunların başladığı görülmektedir. İrlanda'da gerçekleşen protestolar ve isyanların belli bir sistematikte ilerlemesi dini, siyasi ve etnik sebeplerle devam ederken, bu isyanların oluşmasında kıtlık sorununun da etkili olduğu söylenebilir. 1845-1950'li yıllarda etkili olan patates kıtlığı, hem

İrlanda sorununu hem de milliyetçilik kavramlarının daha da pekişmesine neden olmuştur. Patates, İrlanda halkının temel besin maddesini oluşturmaktaydı (Öncü, 2019: 32). ABD'den ithal edilen patateslerin içerisinde bulunan bir mikrobun, İrlanda'da büyük değişimler yaşatması şaşırtıcı olduğu kadar İrlanda'nın hem etnik kimliğinin şekillenmesinde hem de var olan şiddetin daha da derinleşmesine neden olmuştur. Kıtılıktan dolayı yaklaşık bir milyon insan hayatını kaybettiği gibi bir milyon İrlandalı da göç etmek zorunda kalmıştır (Şöhret, 2013: 49-50). Kıtılık, İrlanda halkının içerisinde oluşan kin, nefret ve bağımsızlık duygularını artırmış ve 20. yy. ile bu duygular şiddet unsurunun ana parçasını oluşturmuştur. İngiltere, kıtlığa karşı yeterli yardımları yapmadığı gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun padişahı Abdülaziz'in İrlanda'daki kıtlıktan haberdar olmasıyla birlikte para yardımında bulunmasına da engel olmuş ve buna gerekçe olarak İngiltere kraliçesinin bağışlamış olduğu paradan beş kat fazla olmasını gerekçe göstermiştir (TRT, 2020). Padişah Abdülaziz bu yardımın sadece para ile olmayacağını belirtmiş ve İrlanda'ya üç gemi ile ilaç ve erzak gönderme kararı almıştır. Padişah, İngiliz donanmasının herhangi bir yabancı geminin başkent Dublin veya Cork kenti limanlarına yanaşmasına izin vermeyeceğini bildiğinden dolayı gemileri daha kuzeyde bulunan Drogheda limanına yönlendirmiştir (TRT, 2020).

İrlanda, varlığını 1950'lere kadar siyasi yollarla kanıtlama içerisinde geçirmeye çalışsa da Katolik ve Protestan ayrımı ve bu ayrımın oluşturduğu derin çatlak, İrlanda sorunundan yeni bir terör örgütü olan İrlanda Cumhuriyet Ordusuna (IRA) dönüşmesine neden olmuştur. IRA'nın ortaya çıkmasının temel nedenleri arasında İngiltere'nin sistematik bir şekilde İrlandalı sivillere uyguladığı devlet terörünü gösterebiliriz. 1950'lerde başlayan ekonomik sorunlar beraberinde radikalizmi ve çatışmaları getirmiş ve IRA bu çatlaktan beslenerek büyümeye başlamıştır (Şöhret, 2013: 56). 1960'ların sonlarında IRA, demokratik hak talepleriyle tekrardan gündeme gelmiş, Kuzey İrlanda'da Katoliklere uygulanan baskıların kaldırılması ve Kuzey İrlandalıların da İngiltere vatandaşlarıyla aynı hak ve ayrıcalıklara sahip olması taleplerini bildirmeleriyle Katoliklerle Protestanlar arasında başlayan çatışmalara İngiliz ordusu engel olmak için müdahalede bulunmuş ve adaya asker yığmıştır. İngiltere'nin adaya askeri yığınak yapması olayların yatıştığı görünümünü verirken çatışma tabana yayıldığı için sürekli canlı tutulmuş ve bunun sonucu olarak 30 Ocak 1972'de gösteri yapan Katoliklerin üzerine İngiliz askerlerinin ateş açması sonucunda 14 kişi hayatını kaybetmiş, yüzlercesi yaralanmış ve bu olay Bloody Sunday (Kanlı Pazar) olarak tarih sahnesinde yerini almıştır (Şöhret, 2013: 57). Bu örnekten de anlaşılacağı üzere devlet terörü sadece gizli ajanların faaliyet ve eylemleri ile değil, ülkelerin üniformalı, resmi görevlilerince de alenen ve açık bir şekilde uygulanabilmektedir. Devam eden yıllarda İngiltere, hem adada varlığını artırmış hem de İrlanda halkına terörle mücadele kapsamında eziyet, zulüm ve ayırıştırma yapmaya devam etmiştir. Bu ayrışma, İngiltere ile İrlanda arasındaki çatlakın

tarihsel süreçlerle birlikte uçuruma dönmesine neden olmuştur. Ayrımın temel nedeni ise İngiltere'nin her zaman sömürgesi olarak gördüğü İrlanda'yı ikinci plana atması (Callaway and Harrelson-Stephens, 2006: 679-680) ve İrlandalılar arasında etnik ve dini ayrıştırmayı yapması şeklinde olmuştur. İngiltere'nin Brexit süreci ile Avrupa Birliği'nden ayrılması neticesinde İrlanda ile yeni sorunların ortaya çıkacağı muhtemel görünmektedir. Kuzey İrlanda, İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden çıkmasını desteklememiş ve Brexit sonrasında İngiltere'nin uyarmasına rağmen İrlanda ile sınırlarını açık tutmaya devam etmiştir.

Fransa'nın Devlet Terörü Ekseninde Değerlendirilmesi

Devlet terörü bağlamında inceleyeceğimiz bir diğer batılı devlet olan Fransa'dır. Fransa, ulusal çıkarları için sömürgecilik faaliyetlerini de kapsayacak şekilde terörü en etkin kullanan devletlerden biridir. Dünya siyasetinde söz sahibi olmak ve nüfuz alanlarını genişletmek isteyen sömürgeci devletlerin ilk olarak göz koyduğu Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Afrika kıtaları ulusal güvenlik kavramı kapsamında büyük yıkımlar ve katliamlara şahit olmuştur. Bu yıkım ve katliamlarda en önemli paya sahip olan Fransa da ulusal çıkarları ve sömürgeci faaliyetleri kapsamında büyük katliamlara yol açan bir devlettir. Bu bağlamda; Mısır, Fas, Tunus, Cezayir, Mali, Senegal, Nijer, Çad vd. gibi devletlerde büyük katliamlara neden olduğu bilinmektedir.

Fransa'nın Kuzey Afrika'da uyguladığı devlet teröründe ilk göze çarpan örnek Mısır olmuştur. 1798 yılında Osmanlı toprağı olan Mısır'ı işgal etmesi sonrasında Rus-Osmanlı-İngiliz ittifakı ile Suriye'de Osmanlı önderliğinde kurulan ordu karşısında tutunamayan Napolyon, 1799'da Fransa'ya geri dönmek zorunda kalmış, bunun üzerine işgal son bulmuştur (Sarıkoyuncu Değerli, 2008). Fransa'nın bölgeye olan ilgisi ve düşüncesinin temelleri ise 17. yy 'da atılmıştır. Fransa'nın Rusya ve Osmanlı olmadan bir Avrupa kurma hayali Mısır'ın işgalinde etkili olmuştur. Fransa, Akdeniz'e kıyısı olan Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika ülkeleri arasında en küçük yüzölçümüne sahip olan Tunus'u da sömürgecilik faaliyetleri kapsamında kontrol altına almak istemiştir. Bu bağlamda, Hammuda Paşa'nın Tunus yönetimini ele geçirmesinden sonra Fransızlar ülke içerisindeki grupları kullanarak birbirine düşürmüş ve yönetimi 1881 yılında devralmıştır (Akifoğlu, 2019: 58). Tunus'ta 1770-1800 yılları arasında Fransızların baskıcı yönetiminden kaynaklı olarak veba hastalığı hızla yayılmış ve yüzlerce insan hayatını kaybetmiş ve binlercesi göç etmek zorunda kalmıştır (Akifoğlu, 2019: 59). Sivillerin kasıtlı bir hastalık yayılımı ile öldürülmesi, Fransa'nın Tunus'ta uygulamış olduğu devlet terörüne bariz bir örnek olarak gösterilebilmektedir.

Fransa için Cezayir'in önemi ekonomik sömürü için Afrika'ya açılan kapı olmasından dolayı uzun süren girişimler neticesinde 9 Aralık 1848 yılında devlet terörü bağlamında resmen işgal ile sonuçlanmıştır (Nam, 2013: 163). Fransa, bu

temeller üzerine kurulu olmak üzere Cezayir’e çok titiz bir iskân politikası uygulamış ve bölge nüfusunun yapısını tamamen değiştirmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda 1839 yılında Fransa’nın Cezayir’e yerleştirdiği Avrupalı sayısı 25 bin kişiye yakın resmi işgalden sonra sistematik olarak devam etmiş ve 1914 yılında 750 bine ulaşmış ve Cezayir’liler kendi vatanlarında göçmen durumuna düşmüşlerdir (Nam, 2013: 164). Anavatanlarında göçmen durumuna düşen Cezayir’liler bağımsızlıklarına giden süreçte çeşitli isyanlara sahne olmuştur. Fransa’nın bölge halkını cahil ve yoksul bırakma temelli olan politikalarına ve özellikle de bölgenin Hıristiyanlaştırılmasına tepki olarak isyanlar başlamıştır. Bu isyanlar kapsamında ilk en büyük kitlesel hareket Muhammed el-Mukrani’nin 100 bin kişiyi toplayarak Fransa’ya karşı isyan etmesiyle başlamış olan bu isyan, ilk başta Fransa’yı korkutmuş olsa da Fransa güçlükle bastırmış ve gerisinde binlerce insanı vahşice katletmiştir (Nam, 2013: 164). Cezayir’de çıkarılan “yerli kanun” kapsamında izinsiz toplantılar ve seyahatler, saygısız davranışlar, yetkililere ve yöneticilere karşı saldırılar, uygunsuz davranışlar suç olarak kabul edilmiş olup, bu eylemleri gerçekleştirenler için ise para cezası, hapis ve toprağını elinden alma gibi cezaların uygulanması kararlaştırılmıştır (Sonia, 2009: 47). Cezayir’lilerin uyanışını gerçekleştiren hareketi ise 1931 yılında kurulan “Cezayirli Müslüman Âlimler Cemiyeti” oluşturmuştur. Cemiyetin lideri olan Abdülhamid b. Bâdîs, “İslam dinim, Arapça dilim ve Cezayir vatanımdır” diyerek çevresini güçlendirmiş ve yanına reformistleri çekmiştir (Gökgöz, 2017: 187). 1958 yılında yeni anayasa yayınlanmış ve yönetimi devralan De Gaulle, Fransa’nın temel dış politikası olan Cezayir’in 1962 yılında imzalanan Evian Antlaşması’yla bağımsızlığını kabul etmiştir (Fırat, 2009: 117).

Fransa’nın Afrika’da uyguladığı devlet terörü, Kuzey Afrika ile sınırlı kalmamış, kıtanın diğer bölgelerinde de baş göstermiştir. Fransız birlikler, sistematik olarak Mali’nin iç bölgelerini ele geçirmiş, bunun için yerel halkı acımasızca katletmiş ve 1884 yılında da işgal etmiştir (Akifoğlu, 2019: 76). 1960 yılında Mali, Fransa’ya karşı bağımsızlığını kazanmış olsa da hâlâ Fransa’nın sömürgesi olarak görülmektedir (Akifoğlu, 2019: 77). Fransa, askeri varlığını bölgede sürdürürken çeşitli skandallara da imza atmaktadır. Bu konuya verilecek en güncel örnek, Ocak 2021 yılında Fransız Hava Kuvvetlerine ait bir helikopterin Mopti bölgesinde bir harekât düzenlemesi ve bunun sonucunda en az 20 sivilin hayatını kaybetmesidir. Yerel kaynaklara göre, Fransız askerinin bir düğüne saldırdığını söylerken Fransa, terör unsurlarını vurduğunu belirtmiştir (Euronews, 2021). Fransa’nın bölgesel çıkar ve politikaları gereği dolaylı olarak gerçekleştirdiği bir başka katliam ise 1994 yılında gerçekleşen ve 800 bin’ in üzerinde ölümün gerçekleştiği Ruanda Soykırımı olarak tarihte yerini almıştır. Belçika’nın sömürgesi olan Ruanda, 1 Temmuz 1962 yılında bağımsız olmasına rağmen ülke içerisindeki kutuplaşma büyük bir soykırımın habercisi olmuştur. Bölgede hâkim olan iki unsur Hutu ile Tutsi kabileleri arasında bağımsızlıktan sonra çıkan anlaşmazlıklar, Belçika’nın Hutuları desteklemesi sonucunda

Tutsiler hem azınlık konumuna düşmüş hem de sürgüne gönderilmişlerdir. 4 Kasım 1990 yılında iç savaşın artması üzerine Fransa, Belçika ve Zaire birlikleri Noroit Operasyonu ile ülkeye girmişler, sivil halk çatışma bölgesinden kurtarıldıktan sonra Belçika ülkeden çekilirken Fransa ülkeden ayrılmamıştır (Anadolu Ajansı, 2018). Saldırılarda bu kadar fazla insanın hayatını kaybetmesinde Fransa'nın Hutulara hem siyasal destek hem de silah desteği sağlamasından kaynaklanmıştır (Lal, 2007: 481).

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Devlet Terörü Ekseninde Değerlendirilmesi

Çin Halk Cumhuriyeti, 22 eyalet, 5 özerk bölge, 4 şehir hükümeti ve 2 özel idari bölge olmak üzere 33 yönetim bölgesinden oluşan büyük bir coğrafyaya sahip ülkedir (Anadolu Ajansı, 2017). Çin'in devlet terörü uyguladığı bölgelerin başında Uygurca Şincang, Türkçe söylenişle Sincan Uygur Özerk Bölgesi gelmektedir (Dağcı ve Keskin, 2013: 13). Uygur halkının yaklaşık olarak 8. yüzyılda bölgeye Moğolistan'dan gelerek bölgeyi Tibetlilerden ele geçirmişler ve bu sayede İslamiyet bu bölgede yayılmaya başlamış, bu durum, 1759 yılında Çinlilerin bu bölgeyi ele geçirmesine kadar devam etmiştir (Dağcı ve Keskin, 2013: 13).

Çin yönetiminin gözünde Uygur bölgesinin önemi stratejik olduğu kadar yer altı kaynakları açısından da çok önemli olmuştur. Uygur bölgesinde petrol, altın, uranyum, demir, krom, kurşun, manganez, volfram, kömür, molibden, çinko, berilyum, lityum, tantal ve sezyum gibi yer altı madenlerinin fazla olması, bu bölgenin Çin yönetimi için ne kadar stratejik bir bölge olduğunu göstermektedir (Öztürk, 2013: 68). Ayrıca Uygur bölgesi, Çin'in toplam petrol rezervinin yüzde 30'unu ve toplam doğalgaz rezervinin yüzde 34'ünü bünyesinde barındırdığı gibi Kazakistan'dan Çin'e gelen petrol boru hattının bu bölgeden geçmesi bölgenin önemini göstermektedir (Dağcı ve Keskin, 2013: 14-15).

Uygur bölgesinin stratejik olarak önemli olmasındaki bir diğer etken ise coğrafi konumunun beraberinde getirdiği kavşak nokta olması ve diğer devletlere komşuluğudur. Uygur bölgesinin Afganistan, Pakistan, Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan, Moğolistan ve Rusya'ya olan komşuluğu bunda etkilidir. Çin'in 1949 yılında Mao Zedong liderliğinde başlattığı hareket, bölgede din temelli sorunların başlangıcını oluşturmuştur. Mao, dini insanları uyuşturan ve çalışmasına engel olan bir kavram olarak tanımlamış, bu bölgede yoğun Müslüman nüfusunun olmasından dolayı dine karşı bir savaş başlatmıştır (Köksoy, 2019: 89). Tarihe bakıldığında bölgede üç defa Uygur Türk Devleti'nin kurulmuş olması ve devlet geleneğine sahip olmaları Çin yönetimini endişelendirmektedir (Yetgin, 2021: 86). Bu endişelere karşın, Çin hükümetinin daha güçlü bir Çin oluşturmak adına başta Sincan bölgesi olmak üzere baskıcı tutum ve davranışlar sergilemesi, halkın hürriyet, din ve yaşam haklarına müdahalede bulunması devlet terörü politikası yaklaşımını benimsediğini göstermektedir.

Çin yönetimi, Uygur Türkleri için Birleşmiş Milletlere onların toplumsal entegrasyonunu gerçekleştirebilmek için eğitildiğini belirtmekteyse de bu beyan hem Çin tarafından hem de diğer devletler tarafından açıkça bilinmektedir (Yetgin, 2021: 87). Özellikle eğitim merkezi olarak gösterilen fakat her türlü işkence ve zorla çalıştırılma eylemlerinin gerçekleştirildiği kamplar basına yansımakta ve bu haberler, bizlere devlet terörünün 21. yy 'da etkin bir şekilde sistematik olarak kullanıldığını göstermektedir. Son dönemde ulus devletler bu zulüm ve insanlık dışı eylemlere karşı seslerini ve tepkilerini göstermeye başlamışlardır. Özellikle 22 devletin diplomatlarından oluşan bir grup, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu'na Çin yönetiminin kitlesel gözetimlerine son verilmesi ve toplama kamplarında tutulan Uygur Türklerinin derhal serbest bırakılması gerektiğini bildiren bir mektup yazmışlar ve bu mektup BM İnsan Hakları Konseyi'nin resmi bir belgesi olarak yayınlanacak olması sebebiyle önemli bir adım olmuştur (Euronews, 2019).

Çin yönetimi, dünyadan gelen tepkilere rağmen takip ve tarassut metotları ile Uygur Türklerine karşı baskı, kimlik değiştirme ve zorlama faaliyetlerine Uygur Özerk bölgesinde, Çin anakarasında ve anakara dışında devam etmektedir. Bu teknik takibi Çin Devlet Güvenlik Bakanlığı (MSS) yürütmektedir. MSS, Çin hükümetinin yabancı istihbarat servislerine karşı koyma ve karşı istihbarat operasyonlarından sorumlu birimdir (Yetgin, 2021: 87). Çin yönetimi, özellikle Tibet ve Uygur bölgelerine gelen akademisyenler, ticari ve siyasi heyetleri kaldıkları süre boyunca takip etmektedir (Yetgin, 2021: 87). Çin'in özellikle 11 Eylül saldırısından sonra ABD'ye terörün her haliyle engellenmesi ve önlenmesi gerektiğini vurgulamasındaki neden Uygur bölgesinin coğrafi konumundan ve burada yaşanan isyanlarla birlikte insan hakları ihlallerini "terör ile mücadele" adı altında haklı konumda değerlendirme fırsatı yakalamasından kaynaklanmaktadır.

Çin'in dünyanın en büyük ulaşım projesi olarak tanıtılan "Tek Kuşak, Tek Yol" yani Modern İpek Yolu'nun (The New Silk Road) güzergâhı üzerinde Uygur Özerk bölgesinin de olması etkin bir rol oynamaktadır. Modern İpek Yolu projesi basit haliyle güzergâhı içerisinde bulunan 65 ülkeyi hava, kara ve deniz yoluyla birbirine bağlamayı hedefleyen büyük bir projedir (Karagöl, 2017: 3). Modern İpek Yolu Projesinin hayata geçmesi Çin yönetimi için büyük ekonomik katkılar sağlayacağı gibi beraberinde güvenlik ve bölgesel istikrar gibi sorunlarında doğmasına neden olacağından Çin yönetimi bu projeyi tehlikeye atacak engelleri ortadan kaldırma çabası içerisinde girmiştir.

Rusya'nın Devlet Terörü Ekseninde Değerlendirilmesi

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) 1932-1933 yılları arasında Başkan Stalin'in önderliğinde Ukrayna'ya karşı uyguladığı Büyük Kıtlık, daha açık bir ifadeyle Holodomor olayının önemli bir devlet terörü vakası olduğunu

söylemek mümkündür. Rusya için tarih boyunca Ukrayna toprakları Slav şehirlerin anası ya da bütün Rus şehirlerinin anası (TRT, 2021) olarak anılmış ve Ruslar her zaman Ukrayna topraklarını kendi toprakları olarak görmüşlerdir. Tarihsel olarak Ruslar için kaybedilmesi göze alınamayacak yer olarak görülen Ukrayna, 9. yy 'da Vladimir'in kurduğu Kiev Knezliği ile Rusların tarih sahnesine çıkmasında başlangıç teşkil etmiştir (Tecer, 2014: 100). 1917 yılında gerçekleşen Bolşevik Devrimi sonucunda Çarlık Rusya yıkılmış ve Sovyet Rusya kurulmuştur. 1919 yılında Ukrayna bağımsızlığını ilan etmiş ve 1922 yılında Sovyet Rusya'ya katılmış fakat Kırım bu süreçte Sovyet Rusya topraklarına katılmamış, yapılan anlaşma doğrultusunda 1921 yılında Sovyet Rusya içerisinde muhtar cumhuriyet statüsünde varlığını devam ettirmiştir (Tecer, 2014: 104).

Sovyetlerin tahıl ambarı olarak görülen Ukrayna, bütün Sovyetlerin yaklaşık dörtte birinden fazla tahıl ihtiyacını tek başına karşılamıştır (Stark, 2010: 24). 1929 yılında Stalin, sanayileşmeye verdiği önemle birlikte birtakım kararlar almaya başlamış ve bu durum, ilk olarak tarım alanında büyük faaliyetleri bulunan Ukrayna'yı etkilemiştir. 1929 yılında Stalin saf komünizme geçmeye başlamıştır. Buradaki hedef, Sovyetler içerisindeki direniş gruplarını etkisiz hale getirmek ve milliyetçilik dalgalarının önüne geçmektir (Stark, 2010: 24). Saf komünizme geçiş uygulamalarında ulusların kültürel bağlarının tek potada eritilmesi hedeflenmiş ve bütün özel mülkiyetler devlete devredilmeye başlanmıştır. Bu uygulama ile Ukrayna topraklarında rahatsızlıklar artmaya başlamıştır. 1931 yılında Stalin, kolektifleştirmenin ilk emri olarak belirlenen tahıl kotasına ulaşmak için devletle anlaşma sağlanması gerektiğini belirtmiş fakat köylüler hiçbir zaman belirtilen kotaya ulaşamamıştır (Stark, 2010: 24). Stalin bu kolektifleştirme kapsamında Sovyet Rusya halkına karşı özellikle de köylü kısmına çok yönlü devlet terörünü gerçekleştiren kişi olarak anılmıştır (Ellman, 2007: 676). Ukraynalıların toplam hasatlarının yüzde 42'sinden fazlasına devlet tarafından el konulmuş (Werth, 2008: 2), bu kadar fazla hasata el konulması sebebiyle ekim yapan halk, tohum olarak ayırdığı ekinlerini de vermesi sebebiyle büyük bir kıtlık ortaya çıkmıştır (Werth, 2008: 2). Halkın ekmiş olduğu çok kısıtlı ekini Sovyetlerin ellerinden almasından dolayı iki ay gibi kısa bir sürede 3,5 milyon Ukraynalı hayatını kaybetmiştir (Zhurzhenko, 2011: 600). Bu büyük kıtlıkta Ukrayna dışında etkilenen farklı topluluklar da olmasına rağmen Sovyet yönetimi en sert tepkileri ve cezaları Ukrayna'ya vermiş, bu verdiği cezalar ve kısıtlamalar ölümlerin bir hayli fazla olmasına neden olmuştur.

Ukrayna'nın Kırım bölgesinde bulunan Türklerde büyük bir zulme uğramış, on binlerce Türk Sibirya'ya ve farklı bölgelere sürgüne gönderilmiş, binlercesi yolda hastalık, açlık ve kıtlıktan hayatını kaybetmiştir. Dönemin Ukrayna Sovyetleri İcra Komitesi Başkanı Petrovskyi ve Ukrayna hükümetinin başı Chubar, Stalin ve Molotov'a gıda kıtlığının daha da kötüleştiği dönemde mektup

yazarak hem sitemde bulunmuş hem de yardım talep etmiş ancak sonuç alınamamıştır (Werth, 2008: 3). Bu durum karşısında devlet eliyle ölümü kabullenmeyen Ukrayna halkı, meşru müdafaa kapsamında Sovyet birliklerine karşı direniş gerçekleştirmiş ancak acımasızca uygulamalara maruz kalmışlardır. Bu bağlamda merkezi hükümet, Ukraynalı önde gelen akademisyenler ve öğretmenlerin yanı sıra yazarları ve liderleri haksız yere komplolar kurarak halkı kandırdıkları gerekçesiyle hapse atmış ve idam etmiştir (Stark, 2010: 25). Mart 1933'te Ukrayna Tarım Komiserliğinin 35 memuru hakkında 'tarlalarda zararlı otların kasten büyümesi' ve 'atlarda menenjit hastalığının yayılmasına neden olmak' suçlamasıyla Sovyetler Birliği'nin uluslararası alanda itibarının zedelenmesine neden oldukları gerekçesiyle hapis ve idam cezalarıyla cezalandırılmışlardır (Stark, 2010: 25). Ukrayna dili tamamen yasaklanmış ve zorunlu Ruslaştırma veya bir nevi asimile politikası başlatılmıştır (Stark, 2010: 26). Zorunlu Ruslaştırma programı kapsamında Ukrayna kilisesi Sovyetler tarafından halk düşmanı ilan edilmiş ve bazı üyeleri Sibiryaya sürgüne gönderilmiş, yaklaşık 500 kişi öldürülmüş, Ukrayna halkına önemli katkılar yapan şairler ve bilim insanlarının hepsi sürgüne gönderilmiştir (Serbyn, 2009: 127-128). Aileler parçalanarak babalar zorunlu Sibiryaya, anneler Türkistan taş ocaklarına ve çocuklar ise eğitilmek için komünist evlere zorunlu olarak yerleştirilmiştir (Serbyn, 2009: 127-128). Merkezi hükümet, kendi halkı olduğu iddia ettiği bir topluluğun devlet eliyle ölümüne sebep olmuş ve bu hadise kimi yazarlar için devlet terörünün en acımasız yüzü olarak tanımlanmıştır. Yaşanan bu acılar Ukrayna toplumunun hafızasında çok büyük yer edinmiş ve Sovyetlerin yıkılma sürecinde de Ukrayna'nın bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte kendisini göstermiştir. Ukrayna'nın Sovyet mezaliminden kurtuluşundan sonra milli bilincin ve milliyetçilik kavramlarıyla yeni bir kimlik oluşturulmasında Holodomor hadisesinin bir kıtlıktan çok, Sovyetlerin Ukrayna'ya uyguladığı soykırım olarak kabul edilmesi gibi bazı kararlar alınmıştır. 1942 yılında soykırım kelimesini ilk kullanan ve isim babası olan Polonyalı Yahudi bilim insanı Raphael Lemkin, 1932-33 büyük kıtlığı yani Holodomor hadisesini 1950'lerde bir soykırım olarak dile getirmiş ve soykırım söylemi bu tarihten itibaren varlığını devam ettirmiştir (Stark, 2010: 26).

25 Aralık 1991 yılında Sovyetlerin yıkılmasıyla birlikte kurulan Rusya Federasyonunun siyasi görünümüne baktığımız zaman 21 cumhuriyet, 9 eyalet, 46 bölge, 2 federal bölge ve 5 özerk bölgeden oluşan bir yapıya sahip olmuştur (MFA,2021). Bu cumhuriyetler içerisinde şiddetin fazla olduğu ve Rusya'nın siyasi ve askeri politikalarını başlıca etkileyen cumhuriyet Çeçenistan olmuştur. Rusya ile Çeçenler arasındaki gerginlik, Rusların Güneye doğru genişleme politikasından dolayı 18. yy'in sonlarına kadar devam etmiş, Stalin'in Çeçenlere karşı uyguladığı yıldırma ve sürgün politikaları Çeçenlerin içerisindeki öfkeyi ve nefreti tetiklemeye devam etmiş ve 1991 yılında Cahar Dudayev tarafından Çeçenistan'daki komünist yönetimi devirmek için darbe yapılmış ve başarılı

olunmuştur (Altun, 2021: 5). Rusya tarihi açısından tarihsel kökeni olan Çeçen sorunu 1994 yılında savaşa dönerek boyut değiştirmiş ve 1996 yılında imzalanan Hasavyurt anlaşmasıyla kısa süreliğine çözülmüştür (Altun, 2021: 6). 1999 yılında 2. Çeçen Savaşı başlamıştır. Rusya için Birinci ve İkinci Çeçen Savaşının elbette merkezi otorite, merkezden yönetim, terör ve güvenlik kapsamında önemi olduğu kadar yukarıda bahsettiğimiz gibi Soğuk Savaş yıllarında birbiriyle rekabet içerisinde olan iki devletin (ABD) yine bu coğrafyada rekabetinden kaynaklanan bir durum olmuştur. Sovyet Rusya'nın yıkılmasından sonra ABD, Kafkasya'da varlığını artırmak istemiş ve bu durum Kafkasya'nın da artık Moskova'ya yabancılaşmasından kaynaklı olarak iki büyük gücün aktif jeopolitik mücadele verdikleri yeni bir arenaya dönüşmesine neden olmuştur (Dugin, 2016: 357). Bu sebepten dolayı Rusya hem Çeçenistan içerisindeki ayrılıkçı hareketlere son vermek isteyerek siyasi kargaşanın bitmesini istemiş hem de bu durumu terör faaliyeti olarak gösterebilmek için 11 Eylül saldırısında ABD'ye desteğini göstermiştir. Rusya, Çeçenleri terör ve terörist faaliyetleri olarak tanımlayıp, devlet terörünü meşru kılmış, Çeçenistan'a yönelik yapılan insan haklarına uygun olmayan davranışların yasal dayanağını oluşturmak ve Batı medyasında Rusya aleyhine oluşacak algının önüne geçmek için ABD'nin Orta Asya'daki varlığına ses çıkarmamıştır.

SONUÇ

Yeni güvenlik adı altındaki yaklaşımlar, beraberinde terörle mücadele anlayışının değişmesine ve bu bağlamda amacın dışına çıkılmasına sebebiyet vermektedir. Terör ve terörizm faaliyetleri, bugün devletlerin ve toplumların hem siyasi yapısını hem de kültürel yapılarını etkilediği gibi sosyolojik ve psikolojik olarak da travma yaratmaktadır. Yukarıda verilen örnekler, devletlerin kendi ulusal çıkarlarını korumak ve haklılık kazanmak için yapılan bilinçli bir yaklaşım olarak görülmektedir. Bugün ulus devletler, terör ve terörizmi kendi çıkar ve düşünceleri için bir araç olarak hem ortaya çıkarmakta hem de kullanmaktadır. 11 Eylül saldırısı, 21. yy'in güvenlik algılarını değiştiren büyük bir olay olduğu gibi devletlerin kendi çıkarları için sosyal mühendisliği, medyayı ve devlet kurumlarını aktif olarak kullanmalarına yol açmaktadır. 1990'lı yıllar ile hayatımıza giren dini motifli terörizm, uluslararası terörizmin esas argümanı olduğu gibi devlet destekli terörizm ve devlet terörizminin de başat konusunu oluşturmaktadır. 20.yy'da gerçekleşen İran İslam Devriminin gerçekleşmesi, Sovyetlerin Afganistan'ın işgali ve 21.yy'da gerçekleşen 11 Eylül saldırılarıyla devlet terörizmi zirve noktasını görmüş, zirveye giden süreçte devletler çıkarları için dini kullanmışlar ve bu durumun kontrolden çıkmasıyla birlikte terörizm faaliyetleri ekseriyetle din üzerinden devam etmektedir.

İnsanlık tarihiyle paralel bir şekilde ilerleyen terör ve terörizm, bu yöndeki tırmanışını halen devam ettirmektedir. David Rapoport (2002), yakın dünya tarihindeki anarşik orijinli eylemleri dört dalga içerisinde ele almaktadır. Bu

dalgalardan ilkinde Fransız ihtilalinin etkileri ile oluşan Avrupa'daki milliyetçilik hareketleri gösterilmektedir. İkinci dalga, I. Dünya Savaşı ile, halkların self determinasyon haklarını kullanmak istemeleri ve bağımsızlık hareketleri olarak ifade edilmektedir. Üçüncü dalgada sözü edilen anarşik eylem yaklaşımı, Soğuk Savaş sürecini kapsamış, ABD ve Rusya arasındaki rekabete yönelik dünyayı etkilemiş olan kargaşa ve kaosu konu almaktadır. Birleşmiş Milletlerin Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi raporlarında, 1970'ler itibari ile terör organizasyonlarına yönelik bazı kararlar alındığı dikkatleri çekmektedir (Yetgin ve Çakmak, 2021, s: 207). Uluslararası kamuoyunun terör ve terörizm kavramları ile karşılaşmaya başlamasının üçüncü dalga dönemine denk geldiği anlaşılmaktadır. Son dalga olan dördüncü dalga ise Sovyet Rusya'nın yıkılmasıyla başlamış olsa da esas olarak 11 Eylül saldırısıyla tamamen şekillenmiştir. Dördüncü dalga ile terör ve terörize eylemler arasında "Devlet Terörü" kavramı literatürde resmiyet kazanmıştır. Devlet terörü, uygulamaları açısından eski dönemlerde görülmuş olsa da 11 Eylül süreci ile akademik bilimsel çalışmalara yoğun bir şekilde konu olmaktadır. Dördüncü dalganın iç içe geçmiş ve halen devam ediyor olmasından dolayı ulus devletler, dördüncü dalgayı istedikleri argümanlarla istedikleri hedeflere yöneltebilmektedirler. Çoğu kez bu argümanlar din ve etnik konu üzerine şekillense de küreselleşmenin bir sonucu olarak internet çağının hayatımıza girmesi ve kitle iletişim araçlarının halka daha kolay ulaşmasıyla argümanlarda da değişikliğe gidilmesine neden olmaktadır.

Bu çalışmaya konu olan Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya örneklemi ile ele alınan devlet terörünün ülke içi olan iç ve uluslararası olan dış etkileri üçüncü ve dördüncü dalga boyutu ile ele alınmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşen 11 Eylül saldırıları dördüncü dalgada terörün tanımını şekillendirirken, devlet terörünün de yaygınlaşması ve çıkarlar için ulus devletlerce meşrulaştırılması açısından mihenk taşı bir tarih olmuştur. ABD'nin Irak, Suriye ve Afganistan gibi coğrafyalarda sivil halkların haklarını gözetmeden, uluslararası hukuku hiçe sayarak devlet terörü uyguladıkları görülmektedir. 11 Eylül saldırısı sonucunda Dünyanın güvenlik algılarında da yapısal olarak değişime gidilmesine neden olduğu gibi dünyada Orta Doğu'nun, Orta Asya'nın ve özellikle Müslümanların 'terörist' yaftası yapııştırılarak dünya vatandaşlığından ikinci sınıf vatandaşlığa düşürülmesine neden olmaktadır. Bu ön yargının oluşmasında özellikle medya, yazılı ve görsel basının tek hedef doğrultusunda haber yapması önemli yer tutmaktadır. Dönemin ABD Başkanı Bush'un terör saldırısından ertesi gün yaptığı açıklamada hedefin ABD olmadığı ve ABD'nin demokrasi ve medeniyet anlayışı olduğunu vurgulaması aslında bu ayrımın ortaya çıkmasında en etkili faktör olmuştur. ABD ve Batı merkezli haber ajanslarından çıkan haberlerin tüm dünyaya yayıldığı faktörü göz önüne alındığında Müslümanların gerici ve

medeniyetten yoksun olarak gösterilmesi, kamuoyunda hem Müslümanlara karşı kinin oluşmasında hem de İslamofobinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İngiltere'nin ikinci dalga döneminde başlayan IRA ile ilgili problemleri, dördüncü dalgada devam etmiştir. IRA'nın siyasallaşması bölgedeki problemlerin tam anlamı ile çözümüne neden olmamıştır. İngiltere'nin terörle mücadele adı altında Katolik İrlandalılara yapmış olduğu terörize faaliyetler, IRA'nın doğmasına, güçlenmesine ve sempatizanlarının genişlemesine neden olmuştur. Fransa'nın Afrika kıtasında, Çinlilerin Uygurlara, Rusların Ukrayna ve Çeçenlere uyguladıkları devlet terörü eylemleri ikinci, üçüncü ve dördüncü dalgalarda baş göstermiştir. Fransa, Afrika'da kendisinin eski sömürge ülkelerinde halen yoğun bir istihbarat faaliyetleri yürütmek olup, bazı anarşik olaylarda Fransız istihbaratı DGSE'nin şüpheli olduğu vurgulanmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti, Uygurlara şiddet uyguladığı, uluslararası hukuka aykırı davrandığı bilinmektedir. Rusya'nın Kırım'ı işgali, Ukrayna devletinin doğusunda ayrılıkçı grup oluşturup şiddeti körüklemesi, Ukrayna konusunda devlet terörünü dördüncü dalga boyutu ile de yürüttüğünü göstermektedir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ülkeleri, devlet terörünü hibrit saldırı olarak uygulamaktadırlar. Bu yönü ile fiziki saldırılar yanında, hedef aldıkları halk kitlesine karşı siber yöntemler ile propaganda ve psikolojik harp uygulamaktadırlar. Rusya'nın 2007 yılında Estonya, 2008 yılında Gürcü ve 2014 yılında Ukrayna halkına karşı yürüttüğü Hibrit Savaş, bu duruma örnek olarak verilebilmektedir (Darıcı, 2014: 1).

ABD'nin Sovyetlerin yıkılışından sonra oluşan güç boşluğunu doldurmak istemesi, Rusya'nın Çeçen savaşına girmesinin arkasında ABD'nin Kafkasya'da varlığını artırmak çabası ve Çeçenistan'ı koz olarak kullanması, Çin'in modern İpek Yolu projesinde başat aktör olmayı hedefleyip güzergâh ve zengin bölge olan Sincan'ı kontrol etmek istemesi, ABD'nin Irak petrolü ve kaynakları için 2003 yılında demokrasi ve dünya barışı tehlikede söylemleriyle Irak savaşını başlatması, İsrail'in güvenliği için Batının attığı adımlar, devlet terörünü olgunlaştıran nedenler arasında yer almaktadır. Terör eylemleri ve terör grupları ekseriyetle devletlerin çıkarları için çalışan gruplar şeklinde tanımlanmaya doğru gitmektedir. Ulus devletler, terör bahanesi ile ulusal ve uluslararası çıkarlarını gerçekleştirmek için terörü aracı olarak kullanmaktalar ve bunu dünya barışı ve dünya güvenliğini sağlama kisvesi altında meşrulaştırmaktadırlar.

Terör ve terörizm, ulus devletler için hedeflerine giden bir yol olarak görülmekte, kimi zaman devlet destekli terörizm yapılırken kimi zaman da terör ve terörizmle mücadele kapsamında dünya barışının sağlanması hedeflenmektedir. Fakat bütün olaylarda ve müdahalelerde mağdur sivil halk olmaktadır. Bu kapsamda orantısız şiddet ve insan hakları ayaklar altına alınmakta ve dünya üzerinde milyonlarca insan evinden, yurdundan ya mülteci olarak ayrılmakta ya da 'terörist' yaftası yememek için kendi topraklarını terk etmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında

ise dünya barışının beş devletin eline bırakılmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin yeniden yapılanması Dünya barışı ve güvenliği için önemli bir adım olacaktır. Sonuç olarak, devlet terörü konusunda farklı ülke ve vaka analizleri ile yapılacak çalışmaların, terör konusunda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akifoğlu, V. (2019). Fransa'nın Doğu Akdeniz Ve Kuzey Afrika Politikası (18. Yüzyılın İkinci Yarısı) (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Altun, F. M. Çeçen Sorunu ve Rusya'nın Terörle Mücadele Politikaları, S. 1-14.

Antic, M. (2009). *Iraq War (2003-): Was It Morally Justified? Politicka Misao*, 46(01), 88-113.

Aydın, M. & Açıkmeşe, S. A. (2015). İslam Örneğinde Küreselleşen Dünyada Kimliğe Dayalı Güvenlik Tehditleri. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe* (2.Baskı) İçinde (S. 117-130). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Blakeley, R. (2007). Bringing The State Back Into Terrorism Studies. *European Political Science*, 6(3), 228-235.

Boggs, C. & Pollard, T. (2006). Hollywood And The Spectacle Of Terrorism. *New Political Science*, 28(3), 335-351.

Bucak, S. (2015). Hindistan Sih Radikalizmi ve Khalistan Zindabad Gücü (Khalistan Zindabad Force- KZF). İ. Çiftçi Ve B. Sevinç (Ed.), *Uzakdoğu'dan Güney Asya'ya Şiddet ve Terörizm* İçinde (S. 233-254). Ankara: Karınca Yayınları.

Buzan, B. (2015). Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe* (2. Baskı) İçinde (S. 323-334). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Callaway, R. L. & Harrelson-Stephens, J. (2006). Toward A Theory Of Terrorism: Human Security As A Determinant Of Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 29(8), 773-796.

Carey, J. W. (2011). American Journalism On, Before And After September 11. B. Zelizer And S. Allan (Ed.). *Journalism After September 11*, (Pp.85-103). London And New York: Routledge.

Dağcı, K. & Keskin, M. (2013). Çin'in Doğu Türkistan Politikası Ve Azınlık Hakları Bağlamında Hak İhlalleri. *Barış Araştırmaları Ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 1(2), 11-29.

- Darıcı, A. B. (2014). Rusya Federasyonu Kaynaklı Olduğu İddia Edilen Siber Saldırıların Analizi. *U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), S. 1-16.
- Doğan, F. (2017). *Çin'in Hegemonik Yükselişi Pax Americana'dan Pax Sinica'ya*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Dugin, A. (2016). *Rus Jeopolitiği Avrasyacı Yaklaşım*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Ellman, M. (2007). Stalin And The Soviet Famine Of 1932–33 Revisited. *Europe-Asia Studies*, 59(4), 663-693.
- Fahmy, S. (2010). Contrasting Visual Frames Of Our Times: A Framing Analysis Of English-And Arabic-Language Press Coverage Of War And Terrorism. *International Communication Gazette*, 72(8), 695-717.
- Falk, R. (2002) Ending The Death Dance. *The Nation* 29 April, 11–13.
- Falk, R. (2015). Terör Ve Devlet Terörizmi Çağında Savaş Ve Barış. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe* (2.Baskı) İçinde (S. 90-97). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Fırat, M. (2009). Soğuk Savaş Sonrasında Fransa'nın Dış Politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(01), 115-163.
- Gökgöz, T. (2017). Cezayir Kültürel Yaşamında Önemli Bir Âlim: 'Abdulhamid B. Badis. Al-Farabi. *International Journal On Social Sciences*, 178-189.
- İmil, M. (2020). Terörizm Ve Bir Meşruiyet Aracı Olarak Din. M. İmil (Ed.), *Yeni Nesil Terörizm İçinde* (S. 135-160). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaplan, J. (2016). Waves Of Political Terrorism. *In Oxford Research Encyclopedia Of Politics*, Pp. 1-24. Doi:10.1093/Acrefore/9780190228637.013.24.
- Karagöl, E. T. (2017). Modern İpek Yolu Projesi. *Seta Perspektif*, 174, 1-7.
- Kedikli, U. (2013). *Uluslararası Terörizm Ve Devlet Sorumluluğu*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keskin, F. (2006). İnsancıl Müdahale: 1999 Kosova Ve 2003 Irak Sonrası Durum. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(12), 49-70.
- Korolev, A. A. (2008). Terror and Terrorism in Psychological and Ideological Dimensions: History and Modernity. Moscow University for The Humanities, Pp. 1-50
- Köksoy, F. (2019). Çin Halk Cumhuriyeti Merkezli Tayvan, Tibet Ve Doğu Türkistan Sorununun Amerika-Çin İlişkilerine Yansıması. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 83-103.

Kwan, M. P. (2008). From Oral Histories To Visual Narratives: Re-Presenting The Post-September 11 Experiences of The Muslim Women in The USA. *Social & Cultural Geography*, 9(6), 653-669.

Lal, V. (2007). Rwanda And The Desperation Of France. *Economic And Political Weekly*, 42(6), 480.

Mannik, E. (2009). Terrorism: Its Past, Present And Future Prospects. *KVÜOA Toimetised*, (12), 151-171.

Nairn, Tom; James, Paul (2005). *Global Matrix: Nationalism, Globalism And State-Terrorism*. London And New York: Pluto Press.

Nam, M. (2013). İşgalden İstiklale Cezayir. *Tarih Dergisi*, (55), 155-187.

Öncü, Ç. (2019). Kuzey İrlanda Sorunu: Etnik Milliyetçilik Ve Kimlik (Master's Thesis, İnönü Üniversitesi).

Önder, E. (2020). Başkanların Doktrinleri Çerçevesinde, Abd'nin Yeni Güvenlik Anlayışı ve Soğuk Barış. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 27-39.

Örnek, S. (2012). On Bir Eylül Olayları Ve Afganistan Operasyonu. *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 107-134.

Özpek, B. B. (2012). *En Uzun On Yıl: 11 Eylül Sonrası Ortadoğu*. Ortadoğu Etütleri, 3(2), 183-216.

Öztürk, G. A. (2013). Uluslararası Çatışma Bölgeleri: Doğu Türkistan Ve İnsan Hakları İhlalleri. *Barış Araştırmaları Ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 1(1), S. 67-77.

Pillar, P. (2001) *Terrorism And US Foreign Policy*. New York: Columbia University Press.

Rapoport, D. C. (2002). The Four Waves of Rebel Terror and September. *Anthropoetics*, 8(1), Pp. 1-11.

Riegler, T. (2010). Through The Lenses Of Hollywood: Depictions of Terrorism in American Movies. *Perspectives On Terrorism*, 4(2), 35-45.

Rosen, J. (2011). September 11 İn The Mind Of American Journalism. Zelizer And S. Allan (Ed.). *Journalism After September 11*, (Pp. 35-43). London and New York: Routledge.

Saraçlı, M. (2007). Uluslararası Hukukta Terörizm. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1049-1078.

Sarıkoymcu Değerli, E. (2008). İngiltere'nin Doğu (Şark) Politikası (1882-1914). *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı 14.

- Schmid, Alex P. (2011). The Definition of Terrorism. *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. Routledge. P. 39. ISBN 978-0-203-82873-1.
- Serbyn, R. (2009). Lemkin On Genocide Of Nations. *Journal Of International Criminal Justice*, 7(1), 123-130.
- Sonia, L. (2009). Code De L'indigenat Textes De Loi Pour Les Inegalites De Droit. *ASJP*, 3(2), P. 45-59.
- Stark, R. (2010). Holodomor, Famine İn Ukraine 1932-1933: A Crime Against Humanity Or Genocide? *Irish Journal Of Applied Social Studies*, 10(1), 20-30.
- Şahin, İ. & Kula, S. (2015). Hindistan'da Ayrılıkçı Bir Sikh Hareketi: Babbar Khalsa. İ. Çiftçi Ve B. Sevinç (Ed.), *Uzakdoğu'dan Güney Asya'ya Şiddet Ve Terörizm İçinde* (S. 255-284). Ankara: Karınca Yayınları.
- Şöhret, M. (2013). Etno-Dinsel Milliyetçilik Bağlamında İrlanda Sorunu. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-76.
- Tecer, Ö. Ç. (2014). Jeopolitik Ve Tarihsel Bir Rekabet Sahası Olarak Ukrayna Ve Dış Politika Parametreleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 97-125.
- Traverso, E. (2009). *Geçmişi Kullanma Kılavuzu*. İstanbul: Versus Kitap.
- Werth, N. (2008). The Great Ukrainian Famine Of 1932-33. *Online Encyclopedia Of Mass Violence*, 1917-1922.
- White, G. M. (2004). National Subjects: September 11 And Pearl Harbor. *American Ethnologist*, 31(3), 293-310.
- Williamson, Myra (2009). Terrorism, War And International Law: The Legality Of The Use Of Force Against Afghanistan in 2001. *Ashgate Publishing*. P. 38. ISBN 978-0-7546-7403-0.
- Yalçınkaya, H. (2015). Savaşlarda Asker-Medya İlişkilerinin Geldiği Son Aşama: İliştirilmiş Gazetecilik. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe* (2.Baskı) İçinde (S. 131-150). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yetgin, M. A. (2021). *Çin İstihbarat Örgütünün Stratejik Analizi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yetgin, M. A. & Çakmak, S. (2021), Birleşmiş Milletlerin Terörle Mücadelesinde 1972-2020 Yılları Arasına Dair Raporlarının Analizi, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), S.207- 229.
- Zhurzhenko, T. (2011). Capital Of Despairholodomor Memory And Political Conflicts İn Kharkiv After The Orange Revolution. *East European Politics and Societies*, 25(03), 597-639.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

URL-1<https://www.trthaber.com/haber/dunya/irlandalilar-atalarinin-kaderini-degistiren-osmanli-sultanini-unutmadi-461149.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-2<https://www.trthaber.com/haber/dunya/koklu-gecmis-kangrenlesmis-sorunlar-rusya-ukrayna-iliskileri-568611.html> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-3<https://www.un.org/en/about-us/history-of-the-un> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-4<https://www.hurriyet.com.tr/dunya/irak-savasinin-iki-yillik-bilancosu-agir-305097#:~:text=ABD'nin%2020%20Mart%202003,ise%2017%2D19%20bin%20500> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-5<https://www.hurriyet.com.tr/dunya/monicayi-unutturan-patlama-39032646> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-6<https://tr.euronews.com/2019/07/10/22-ulkeden-cine-dogu-turkistan-tepkisi-kitlesel-gozaltilar-derhal-durdur-uygurular-serbest>(Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-7<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/abd-destroyerine-intihar-saldirisi-39189137> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

URL-8<https://tr.euronews.com/2021/01/06/fransa-mali-de-teroristlere-hava-sald-r-s-duzenledigini-ac-klad-koyluler-dugune-ates-ac-ld>, (Erişim Tarihi: 09.06.2021).

URL-9<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ruanda-soykiriminda-100-gunde-800-bin-kisi-hayatini-kaybetti/1104089>, (Erişim Tarihi: 09.06.2021).

URL-10 (BBC,2021) <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-36927524> (Erişim Tarihi: 09.06.2021).